

Vi må aldri glemme

Taler

Dag Terje Andersen

Dato

7 april 2010

Sted

Oscarsborg festning

Omstendigheter

Kransnedleggelse ved markering av 70 årsdagen for angrepet på Norge

1 Kjære alle sammen,

Mer enn noen andre har oberst Birger Eriksens gjerning fylt begrepet uriaspost med mening. Dagene før 9. april svirret ryktene om at tyskerne ville angripe.

5 Mye kunne tyde på at noe var i gjære. Men akkurat dét brydde Norge seg lite om. Verken rykter, antydninger eller meldinger førte til ekstraordinær beredskap, ikke på Oscarsborg og heller ikke andre steder i landet.

10 Ingen hadde gitt oberst Eriksen klar beskjed om hva han skulle gjøre hvis det kom et angrep. Det forelå ingen krigserklæring. Muligheten for å handle etter ordre var ikke tilstede. Oscarsborg var dessuten utstyrt med mindre enn en halv krigsbesetning denne natten, og oberst Eriksen hadde bare 30 menn til å betjene de tre kanonene på hovedbatteriet. Han hadde trengt mer enn tre ganger så
15 mange.

Like fullt ga oberst Eriksen ordre om ild. Og ordene han gjorde det med, er blitt berømte: "Dette blir enten krigskors eller krigsrett!" Det store krigsskipet i

20 Drøbaksundet måtte stanses. Maken til utsatt post kan jeg knapt tenke meg.

Historien kjenner vi. Blücher gikk ned, erobringen av Oslo ble forsinket, Konge, regjering og store deler av Stortinget kom seg unna - og om lag 1000 soldater og
25 sjøfolk omkom. Norges gullreserver ble også reddet. Femti tonn gull ble lastet på 26 lastebiler og fraktet ut av Oslo.

30 Oberst Eriksen tok en skjebnetung avgjørelse den natten. Takket vare hans
besluttsomhet, pliktfølelse og kapasitet ble det mulig for Norge å ta kampen
opp mot det nazistiske tyranniet. Selv har Eriksen benektet at han var det minste
i tvil om hva som ville være riktig å gjøre. Derimot påstod han at han hele tiden
var helt sikker i sin sak. Mange har da også ment at oberst Eriksens sterke
35 opptreden natt til 9. april ikke var noen tilfeldighet - at selve krisesituasjonen
matchet Eriksens personlighet på en svært heldig måte - streng, besluttsom og
resolutt som han var. At nettopp denne mannen sto plassert slik at han fikk
gripe tøylene natt til 9. april, viste seg å være en lykke for landet.

40 Annen verdenskrig har gitt oss legender og personligheter som vi bør huske så
lenge vi skriver historie. Oberst Eriksen er så absolutt en av dem, og her har jeg
lyst til å skyte inn en liten digresjon. Lenge tenkte jeg at tiden vi lever i har hatt
en tendens til ikke å ta godt nok vare på historiene fra krigen. Hvorfor det har
vært slik, vet jeg ikke. Men jeg er sikker på én ting. Greier vi ikke å bevare
45 historiene fra krigen, så er vi ille ute. Vi må bevare minnet, både om heltene - de
som ofret alt for fellesskapet og for freden - men også om de som aldri gjorde seg
bemerket utover at de kjempet en daglig kamp for seg og sine.

50 Nettopp derfor er det så flott at en film som Max Manus har fått se dagens lys.
Filmens betydning for interessen blant nordmenn for norsk krigshistorie kan
nok ikke overdrives. Enda gledeligere er det at Max Manus slett ikke er noe
særtilfelle, men heller en del av en større trend. I år, 70 år siden angrepet på
Norge, er interessen for annen verdenskrig rekordstor. Aldri før har det blitt
55 produsert flere bøker, filmer og utstillinger om temaet. Stiftelsen Hvite busser
til Auschwitz forteller at hvert år reiser over 10 000 skoleelever til Polen og
Tyskland for å lære mer om krigens verste herjinger. Slik får barn og ungdom se
med egne øyne hva det å bygge opp hat mellom folkegrupper kan føre til i sin
ytterste konsekvens.

60 Det er sagt at et folk som ikke kjenner sin historie er dømt til å gjenta dens
feilgrep. Sannheten i disse ordene blir skremmende tydelig med en gang vi løfter
blikket ut mot verden rundt oss. Det er tydelig i Midtøsten der konfliktene blir
stadig hardere og bitrere. Det er tydelig i alle de land som hardt og brutalt rives i
65 stykker langs stammegrenser. Det er tydelig overalt der religionstilhørigheten
skaper hat og brutalitet på tvers av folkegrupper.

Likevel, til tross for den vold, terror og krig som herjer altfor mange land og regioner i verden i dag, gjøres det stadig viktige fremskritt for fred og forsoning. Et slikt stort og betydelig skritt fremover fant sted så sent som i går. Dagen før 70 årsmarkeringen for angrepet på Norge, undertegnet Barack Obama og Dmitrij Medvedev en ny og omfattende avtale om atomnedrustning. Jeg er enig med alle dem som karakteriserer avtalen som en milepæl. Det er riktignok noen år siden verden skalv ved trusselen om en atomkrig mellom øst og vest. Men avtalen er likevel et betydelig signal om at mektige stater går foran i kampen mot spredning av atomvåpen.

Den 8. og 9. april 2010 er med andre ord to datoer ladet med mening, men på hver sin måte. Den ene datoen forteller oss at vi alltid må søke å finne politiske initiativer som kan hindre nye, grufulle krigshandlinger i nær og fjern fremtid. Den andre datoen, dagen i dag, forteller oss at vi aldri må glemme. Vi må huske innsatsen, motet, det harde arbeidet og besluttsomheten blant de mange menn og kvinner som kjempet for Norges frihet for 70 år siden. Vi har så mye å takke dem for.

Takk for oppmerksomheten.

Kilde

www.stortinget.no

Emner

1940, Andre verdenskrig, Minnetale, Motstandsbevegelsen

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/vi-ma-aldri-glemme>